

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 2001-2002

11 JANUARI 2002

Wetsontwerp houdende instemming met het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake kinderen in gewapend conflict, aangenomen te New York op 25 mei 2000

INHOUD

	Blz.
Memorie van toelichting	2
Wetsontwerp	12
Facultatief Protocol inzake kinderen in gewapend conflict bij het Verdrag inzake de rechten van het kind .	13
Voorontwerp van wet	19
Advies van de Raad van State	20

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2001-2002

11 JANVIER 2002

Projet de loi portant assentiment au Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant, concernant l'implication d'enfants dans les conflits armés, adopté à New York le 25 mai 2000

SOMMAIRE

	Pages
Exposé des motifs	2
Projet de loi	12
Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant, concernant l'implication d'enfants dans les conflits armés	13
Avant-projet de loi	19
Avis du Conseil d'État	20

MEMORIE VAN TOELICHTING

1. Inleiding

1. De regering heeft de eer u ter instemming voor te leggen het Facultatief Protocol inzake kinderen in gewapend conflict bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, dat de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties heeft goedgekeurd te New York op 25 mei 2000 (A/RES/54/263).

2. België heeft het Protocol op 6 september 2000 ondertekend. Het is nog niet in werking getreden.

2. Onderwerp van het Protocol

2.1. *Retroacta*

3. De internationale gemeenschap heeft naar aanleiding van diverse gebeurtenissen haar bezorgdheid uitgesproken over de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten. De artikelen 77 en 4 van respectievelijk de Aanvullende Protocolen I en II (1977) bij de Verdragen van Genève, artikel 38 van het Verdrag inzake de rechten van het kind van 1989, artikel 8, § 2, b. xxvi en d. vii van het Statuut van het Internationaal Strafhof en artikel 3 van het Verdrag van de Internationale Arbeidsorganisatie in verband met het verbod op de ergste vormen van kinderarbeid wijzen op de algemene wil te ijveren voor de bescherming van kinderen in het kader van gewapende conflicten.

4. Op 9 oktober 1992 heeft het Comité voor de rechten van het kind de aanbeveling geformuleerd een ontwerp van Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind goed te keuren, waarin de minimumleeftijd voor dienstneming in strijdkrachten wordt verhoogd tot achttien jaar.

5. In 1994 heeft de Commissie voor de rechten van de mens van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties een werkgroep opgericht die ermee werd belast een ontwerp van Facultatief Protocol inzake kinderen in gewapend conflict bij het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind van 1989 uit te werken.

6. Na afloop van de onderhandelingen, die zes jaar hebben geduurd, heeft de *ad hoc* werkgroep een ontwerp van protocol bezorgd aan de Commissie voor de rechten van de mens, die het op 21 januari unaniem heeft goedgekeurd.

7. Het Facultatief Protocol inzake kinderen in gewapend conflict bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, dat op 25 mei 2000 te New York is goed-

EXPOSÉ DES MOTIFS

1. Introduction

1. Le Gouvernement a l'honneur de soumettre à votre assentiment le Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant, concernant l'implication d'enfants dans les conflits armés, adopté à New York par l'Assemblée Générale des Nations Unies le 25 mai 2000 (A/RES/54/263).

2. La Belgique a signé le Protocole le 6 septembre 2000. Il n'est pas encore entré en vigueur.

2. Objet du Protocole

2.1. *Historique du Protocole*

3. La Communauté internationale, à plusieurs occasions, a exprimé sa préoccupation concernant l'implication des enfants dans les conflits armés. Les articles 77 et 4, respectivement des Protocoles additionnels I et II de 1977 aux Conventions de Genève, l'article 38 de la Convention de 1989 relative aux droits de l'enfant, l'article 8, § 2 b. xxvi et d. vii du Statut de la Cour pénale internationale et l'article 3 de la Convention de l'OIT relative à l'interdiction des pires formes de travail des enfants témoignent de la volonté générale d'œuvrer pour la protection des enfants dans les conflits armés.

4. Le 9 octobre 1992, le Comité des droits de l'enfant recommandait l'adoption d'un projet de Protocole facultatif à la Convention de 1989 relative aux droits de l'enfant pour relever l'âge minimum de recrutement dans les forces armées à dix-huit ans.

5. En 1994, la Commission des droits de l'homme de l'Assemblée Générale des Nations Unies établissait un groupe de travail chargé d'élaborer un Projet de Protocole facultatif à la Convention des Nations Unies de 1989 relative aux droits de l'enfant, concernant l'implication d'enfants dans les conflits armés.

6. Après six ans de négociations, le groupe de travail *ad hoc* a transmis le projet du Protocole à la Commission des droits de l'homme, qui l'a adopté par consensus le 21 janvier 2000.

7. Le Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant, concernant l'implication d'enfants dans les conflits armés a été adopté à New

gekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (A/RES/54/263) is dezelfde dag voor ondertekening door de Staten opengesteld. Op 25 april 2000 hadden negenenzeventig Staten het ondertekend, waaronder drie Staten die partij zijn.

Het Protocol is nog niet in werking getreden. Bijgevolg kan een spoedige bekrachtiging van het Protocol door België ertoe leiden dat het eerder in werking kan treden. Bovendien hebben de lidstaten van de Europese Unie zich ertoe verbonden alles in het werk stellen opdat het Protocol is bekrachtigd voor de Buitengewone Vergadering van de Verenigde Naties gewijd aan de rechten van het kind, die van 19 tot 21 september 2001 te New York plaats heeft.

2.2. Algemene beginselen

8. Dit Protocol strekt hoofdzakelijk ertoe kinderen beter te beschermen tegen betrokkenheid bij gewapende conflicten.

9. Bijgevolg wordt de minimumleeftijd verhoogd van vijftien jaar tot achttien jaar voor rechtstreekse deelneming aan gewapende conflicten enerzijds en voor gedwongen of verplichte inlijving anderzijds. Met betrekking tot vrijwillige dienstneming in de nationale strijdkrachten, kunnen de Staten krachtens het Protocol opteren voor een leeftijd van zestien, zeventien of achttien jaar.

10. Vervolgens zijn de regels houdende bescherming van kinderen uitgebreid tot interne conflicten en wordt gesteld dat de Staten alle praktisch mogelijke maatregelen moeten nemen om te voorkomen dat kinderen die de leeftijd van achttien jaar niet hebben bereikt, door niet-gouvernementele gewapende groepen worden ingelijfd of ingezet in het kader van vijandelijkheden.

11. Gelet op de bekommernis met betrekking tot het grote aantal kinderen (ongeveer 300.000) die thans betrokken zijn bij gewapende conflicten, rekening houdend met de bijzondere ernst van deze toestand en bewust van de absolute noodzaak kinderen beter te beschermen tegen ieder vorm van betrokkenheid bij gewapende conflicten, is het volgens de Regering wenselijk dat ons land vernoemd Protocol zo spoedig mogelijk bekrachtigt.

3. Bespreking van de inhoud van het Protocol

3.1. Normatieve bepalingen (artikelen 1 tot 5)

3.1.1. Rechtstreekse deelname aan vijandelijkheden (artikel 1)

12. Naar luid van artikel 1 moeten de Staten die partij zijn, «alle praktisch mogelijke maatregelen nemen om te voorkomen dat de leden van hun strijd-

York par l'Assemblée Générale des Nations Unies le 25 mai 2000 (A/RES/54/263) et a été ouvert à la signature des États le même jour. Le Protocole compte au 15 avril 2000 septante-neuf États signataires, dont trois États parties.

Il n'est pas encore entré en vigueur. Ainsi, une ratification rapide du Protocole par la Belgique permettrait à celle-ci de participer à l'accélération de son entrée en vigueur. En outre, les États membres de l'Union européenne se sont engagés à mettre tout en œuvre pour ratifier cet instrument avant la session extraordinaire des Nations Unies consacrées aux enfants qui se tiendra à New York du 19 au 21 septembre 2001.

2.2 Principes généraux

8. Le présent Protocole vise essentiellement à renforcer la protection des enfants contre toute implication dans les conflits armés.

9. Ainsi, il relève l'âge minimum requis de quinze à dix-huit ans d'une part pour la participation directe aux hostilités et, d'autre part, pour l'enrôlement forcé ou obligatoire. Par contre, en ce qui concerne le recrutement volontaire dans les forces armées nationales, le Protocole laisse aux États la possibilité d'opter pour une limite d'âge minimum de seize, dix-sept ou dix-huit ans.

10. Ensuite, le Protocole étend les règles protectrices des enfants aux conflits armés internes en prévoyant que les États ont devoir de prendre toutes les mesures possibles dans la pratique pour empêcher que des enfants de moins de dix-huit ans soient enrôlés ou utilisés dans des hostilités par les groupes armés non gouvernementaux.

11. Préoccupé par le nombre important d'enfants (300.000 environ) encore actuellement impliqués dans les conflits armés, tenant compte de la gravité particulière de cette situation et conscient de l'impérieuse nécessité de renforcer la protection des enfants contre toute implication dans les conflits armés, le Gouvernement estime souhaitable que la Belgique ratifie le plus rapidement possible ce Protocole.

3. Commentaires relatifs au contenu du Protocole

3.1. Dispositions normatives (articles 1 à 5)

3.1.1. Participation directe aux hostilités (article 1)

12. En vertu de l'article 1, les États parties doivent prendre «toutes les mesures possibles dans la pratique pour veiller à ce que des membres de leurs forces

krachten die de leeftijd van 18 jaar niet hebben bereikt, rechtstreeks deelnemen aan vijandelijkheden».

13. De vooruitgang die dankzij dit artikel wordt geboekt, schuilt in vergelijking met reeds bestaande teksten, in het gegeven dat voor de strijdkrachten van de Staten de leeftijd van achttien jaar is vastgesteld als minimumleeftijd voor deelname aan gewapende conflicten.

14. De tekst vertoont evenwel drie zwakke punten.

Primo moet worden onderstreept dat het niet gaat om een absoluut verbod, aangezien is gesteld dat de Staten die partij zijn «alle praktisch mogelijke maatregelen» moeten nemen om te voorkomen dat personen die geen achttien jaar oud zijn aan vijandelijkheden deelnemen, hoewel het gaat om de leden van hun eigen strijdkrachten waarop zij toch absolute controle zouden moeten uitoefenen.

Secundo is krachtens de tekst enkel «rechtstreeks deelnemen» aan vijandelijkheden verboden, hoewel in de nieuwe normen goedgekeurd via het Statuut van het Internationaal Strafhof een veel ruimer begrip wordt gehanteerd dat bijgevolg meer bescherming biedt, te weten «actief deelnemen» aan vijandelijkheden. Die omschrijving heeft ook betrekking op deelneming aan de vijandelijkheden in de achterhoede van de gevechten. Bovendien is de beperking van het verbod tot rechtstreekse deelneming een achteruitgang in vergelijking met het Aanvullend Protocol van 1977.

Tertio is in artikel 1 gesteld dat leden van de strijdkrachten die de leeftijd van achttien jaar niet hebben bereikt, niet aan vijandelijkheden mogen deelnemen. Een dergelijke formulering van het verbod versterkt de legitimiteit van het gegeven dat personen die de leeftijd van 18 jaar niet hebben bereikt, deel uitmaken van de strijdkrachten (buiten de militaire scholen) en overeenkomstig het internationaal humanitair recht dus militaire doelwitten kunnen zijn.

15. Sommige Staten hebben op het tijdstip van de ondertekening van het Protocol trouwens verklaringen geformuleerd waarin de aanwezigheid in hun actieve strijdkrachten wordt bevestigd van personen die de leeftijd van 18 jaar niet hebben bereikt. Die Staten, onder meer het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, beperken de regels vervat in artikel 1 van het Protocol door middel van voornoemde verklaringen die hen binden zodra zij het Protocol hebben bekrachtigd.

België is een van de weinige Staten ter wereld waarin de deelname van personen jonger dan achttien jaar aan operaties met het oog op het behoud of het herstel van de vrede bij wet is verboden — dus zowel *peace keeping-operaties* als *peace enforcement operaties* — (combinatie van de artikelen 9 en 10 van de wet van 20 mei 1994 betreffende de aanwending van de

armées qui n'ont pas atteint l'âge de 18 ans ne participent pas directement aux hostilités».

13. Le progrès réalisé par cet article, en comparaison avec les textes antérieurs, est d'avoir établi l'âge de dix-huit ans comme âge limite de participation aux conflits armés pour les forces gouvernementales.

14. Il présente cependant trois faiblesses.

Premièrement, il ne s'agit pas d'une interdiction absolue, puisque cet article exige des États parties qu'ils prennent «toutes les mesures possibles dans la pratique» pour assurer la non-participation des personnes de moins de dix-huit ans, alors qu'il s'agit des personnes appartenant à leurs propres forces armées sur lesquelles ils devraient avoir un contrôle absolu.

Deuxièmement, seule la «participation directe» aux hostilités est interdite, alors que le nouveau standard adopté par le Statut de la Cour pénale internationale utilise la notion beaucoup plus large, et donc plus protectrice, de «participation active» aux hostilités, ce qui inclut également la participation à l'arrière des lignes de combat. En outre, la limitation de l'interdiction à la participation directe constitue un retour en arrière par rapport au Protocole additionnel II de 1977.

Troisièmement, le premier article interdit la participation des membres des forces armées de moins de dix-huit ans aux hostilités. Or, une telle formulation de l'interdiction conduit à renforcer la légitimité du fait que des personnes de moins de dix-huit ans fassent partie des forces armées (hors des écoles militaires) et puissent donc être des objectifs militaires au regard du droit international humanitaire.

15. Certains États ont d'ailleurs, dès la signature du Protocole, formuler des déclarations confirmant la présence dans leurs forces armées d'active de personnes de moins de dix-huit ans. Ces États, tel le Royaume-Uni de Grande Bretagne et d'Irlande du Nord, réduisent encore les règles contenues à l'article 1er du Protocole, par le biais de ces déclarations qui les lieront lors de leur ratification.

Comme la Belgique est un des seuls États au monde à interdire légalement la participation de personnes de moins de dix-huit ans aux opérations de maintien ou de rétablissement de la paix — donc aussi bien les opérations de *peacekeeping* que les opérations de *peace enforcement* — (combinaison des articles 9 et 10 la loi du 20 mai 1994 relative à la mise en œuvre des

krijgsmacht, de paraatstelling, alsook betreffende de periodes en de standen waarin de militair zich kan bevinden (*B.S.* van 15 augustus 1994) met de artikelen 9, 28, 35 en 38 van het koninklijk besluit van 11 augustus 1994 betreffende de werving en de vorming van de kandidaat-militairen van het actief kader (*B.S.* van 15 augustus 1994) en artikel 1 van het koninklijk besluit van 6 juli 1994 houdende bepaling van de vormen van operationele inzet en van de voorbereidingsactiviteiten met het oog op de aanwending van de krijgsmacht (*B.S.* van 20 juli 1994) en, in het weinig waarschijnlijke geval van staat van oorlog in België, aan iedere vorm van gewapende operationele inzet (artikel 152 van de wet tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de statuten van het militair personeel (*B.S.* van 7 april 2001)). Deze verbodsbepalingen zijn aanzienlijk ruimer dan de normatieve inhoud van artikel 1 van het Protocol. Bijgevolg moet België een verklaring afleggen waarin wordt gerefereerd aan de buitengewoon gevorderde stand van de wetgeving inzake de deelname van kinderen aan vijandelijkheden.

Voornoemde verklaring betekent overigens dat België handelt overeenkomstig het standpunt dat het op internationaal vlak steeds heeft verdedigd, waaruit trouwens volgt dat ons land een van de meest vooruitstrevende Staten is op het stuk van de bescherming van de rechten van het kind en van de bevordering van het internationaal humanitair recht.

3.1.2. *Gedwongen of verplichte inlijving (artikel 2)*

16. Overeenkomstig artikel 2 wordt aan de Staten die partij zijn het verbod opgelegd om personen die de leeftijd van achttien jaar niet hebben bereikt verplicht in hun strijdkrachten in te lijven.

17. Het onderscheid tussen gedwongen inlijving en vrijwillige dienstneming is reeds aan bod gekomen in een bestaand verdrag van internationaal recht, te weten het Verdrag van de Internationale Arbeidsorganisatie in verband met het verbod op de ergste vormen van kinderarbeid (artikel 3). Een dergelijk onderscheid in een internationaal verdrag dat bovendien niet van toepassing is op de militaire scholen (zie *infra* bespreking van artikel 3 van het Protocol) is evenwel betreurenswaardig. Het is in het kader van de meeste conflicten uitermate moeilijk, zoniet onmogelijk, te bewijzen dat kinderen inderdaad zijn ingelijfd onder dwang.

3.1.3. *Vrijwillige dienstneming (artikel 3)*

18. De eerste paragraaf van artikel 3 voorziet in de verhoging van de minimumleeftijd voor vrijwillige dienstneming in de nationale strijdkrachten in vergelijking met de leeftijd bedoeld in artikel 38, § 3, van

forces armées, à la mise en condition, ainsi qu'aux périodes et positions dans lesquelles le militaire peut se trouver (*M.B.*, 15 août 1994) avec les articles 9, 28, 35 et 38 de l'arrêté royal du 11 août 1994 relatif au recrutement et à la formation des candidats militaires du cadre actif (*M.B.*, 15 août 1994) et l'article 1er de l'arrêté royal du 6 juillet 1994 portant détermination des formes d'engagement opérationnel et des activités préparatoires en vue de la mise en œuvre des forces armées (*M.B.*, 20 juillet 1994) et, en cas peu probable d'état de guerre en Belgique, à toute forme d'engagement opérationnel armé (article 152 de la loi du 22 mars 2001 modifiant certaines dispositions relatives aux statuts du personnel militaire (*M.B.*, 7 avril 2001) qui introduit un article 3bis à la loi du 21 décembre 1990 portant statut des candidats militaires du cadre actif (*M.B.*, 12 janvier 1991)). Ces interdictions vont bien au-delà du contenu normatif de l'article 1er du Protocole. Il conviendrait dès lors que la Belgique fasse une déclaration indiquant l'état particulièrement avancé de sa législation en matière d'interdiction de participation des enfants aux hostilités.

En formulant cette déclaration précitée, la Belgique agira conformément à la position qu'elle a toujours défendue sur la scène internationale, faisant de ce pays un des États les plus progressistes en matière de protection du droit des enfants et de promotion du droit international humanitaire.

3.1.2. *Recrutement forcé ou obligatoire (article 2)*

16. L'article 2 interdit aux États parties tout recrutement forcé des personnes de moins de dix-huit ans dans leurs forces armées.

17. La distinction entre recrutement forcé et recrutement volontaire avait déjà été introduite dans un instrument antérieur de droit international: la Convention de l'OIT du 17 juin 1999 relative à l'interdiction des pires formes de travail des enfants (article 3). Une telle distinction, dans un tel instrument international qui exclut de son champ d'application les écoles militaires (voir ci-dessous le commentaire de l'article 3 du Protocole), est toutefois à regretter. En effet, dans la plupart des conflits, il est, en pratique, extrêmement difficile, voire impossible, d'apporter la preuve que des enfants sont recrutés de force.

3.1.3. *Recrutement volontaire (article 3)*

18. Le premier paragraphe de l'article 3 prévoit un relèvement de la limite d'âge autorisant l'engagement volontaires dans les forces armées nationales par rapport à celui fixé à l'article 38 § 3 de la Convention

het Verdrag inzake de rechten van het kind van 1989, te weten vijftien jaar.

19. Overeenkomstig de tweede paragraaf moeten de Staten verplicht een verklaring afleggen die overeenkomt met een clausule *opt in*. Hoewel iedere Staat die partij is inderdaad verplicht is een verklaring af te leggen inzake de minimumleeftijd voor vrijwillige dienstneming, kan die Staat kiezen tussen drie minimumleeftijden: zestien, zeventien en achttien jaar. Bovendien moet in de verplichte verklaring opgave worden gedaan van de waarborgen uitgewerkt om te voorkomen dat de dienstneming onder dwang of onder druk geschiedt als betrokkene de leeftijd van achttien jaar niet heeft bereikt.

20. In de derde paragraaf is nader bepaald dat de Staten die partij zijn en vrijwillige dienstneming in hun nationale strijdkrachten onder de leeftijd van achttien jaar toestaan, moeten voorzien in waarborgen teneinde te verzekeren dat voornoemde dienstneming daadwerkelijk vrijwillig is, dat de ouders of de wettelijke vertegenwoordigers daarin met kennis van zaken hebben toegestemd, dat betrokkene ten volle op de hoogte is van de taken die een dergelijke militaire dienst inhoudt en, ten slotte, dat betrouwbare bewijzen worden geleverd van de leeftijd van betrokkene als voorafgaande om inderdaad dienst te kunnen nemen.

21. Krachtens de laatste paragraaf van artikel 3 geldt deze bepaling niet voor de militaire scholen waarin dienstneming vanaf de leeftijd van vijftien jaar nog steeds mogelijk is voor de Staten die partij zijn.

22. Artikel 3 is een van de belangrijkste zwakke punten van dit Protocol, inzonderheid om de volgende redenen.

In de eerste plaats omdat het geen rekening houdt met het probleem waaraan dit Protocol is gewijd, te weten de massale inzet van kinderen in conflicten in de derde wereld, in Staten waarin geen betrouwbare identiteits-papieren bestaan waardoor kinderen van vijftien, zestien of zeventien jaar uit elkaar kunnen worden gehouden en waarin het, inzonderheid wegens slechte voeding, in de praktijk moeilijk is een onderscheid te maken tussen een kind van veertien jaar en een kind van zeventien jaar.

In de tweede plaats omdat de praktijk van de meeste Staten die jongeren inlijven vanaf de leeftijd van zestien jaar, buiten de militaire scholen, tot internationale norm wordt verheven en zij niet ertoe worden aangezet daaraan iets doen, hoewel het gaat om een facultatief protocol dat enkel ertoe strekt te voorzien in strengere normen dan in het Verdrag zelf.

In de derde plaats omdat de Staten die partij zijn niet worden verplicht de verklaring inzake de minimumleeftijd te herzien en die leeftijd bijgevolg op te trekken.

relative aux droits de l'enfant de 1989, c'est-à-dire 15 ans.

19. Le second paragraphe introduit l'obligation pour les États de formuler une déclaration comparable à une clause *d'opt in*. En effet, si tout État partie a l'obligation de formuler une déclaration sur l'âge minimum de recrutement volontaire, il a la possibilité en fixant cette limite d'âge de choisir entre trois limites d'âge minimum: seize, dix-sept ou dix-huit ans. En outre, la déclaration obligatoire doit contenir une description des garanties prévues pour veiller à ce que cet engagement ne soit pas contracté de force ou sous la contrainte, lorsque la limite d'âge est inférieur à dix-huit ans.

20. Le troisième paragraphe énonce que les États parties qui autorisent l'engagement volontaire dans leur forces armées nationales avant l'âge de dix-huit ans doivent mettre en place des garanties assurant l'effectivité du caractère volontaire de cet engagement, l'existence du consentement des parents ou gardiens légaux de l'intéressé en connaissance de cause, la pleine information de l'intéressé aux devoirs attachés au service militaire national et, enfin, la preuve fiable de l'âge de l'intéressé comme préalable à son admission audit service.

21. Le dernier paragraphe de l'article 3 prévoit que cette disposition ne s'applique pas aux écoles militaires où le recrutement est toujours possible à partir de 15 ans pour les États parties à la Convention.

22. L'article 3 est l'une des plus grandes faiblesses du présent Protocole, notamment pour les raisons suivantes.

En premier lieu, il ne tient pas compte du problème que le Protocole tend à résoudre: l'utilisation massive d'enfants dans les conflits du tiers monde, États où n'existe aucun document fiable d'identité permettant de distinguer un enfant entre quinze et seize, voire dix-sept ans et où, notamment pour des raisons nutritionnelles, il est difficile de distinguer, en pratique, un enfant de quatorze ans d'un enfant de dix-sept ans.

En second lieu, il érige en standard international la pratique actuelle de la plupart des États du monde qui recrutent à partir de 16 ans, hors écoles militaires, et ne les encourage en rien à améliorer cette situation, alors qu'il s'agit d'un Protocole facultatif dont la seule raison d'être est d'établir nettement des normes plus contraignantes que celles de la Convention elle-même.

En troisième lieu, il n'établit aucune obligation de révision de la déclaration d'âge limite en vue de le relever ultérieurement.

In de vierde plaats omdat de voorwaarden met betrekking tot dienstneming onder de leeftijd van achttien jaar hoe dan ook niet kunnen worden toegepast in de meeste Staten die daadwerkelijk betrokken zijn bij de meest bloedige conflicten.

23. Uit artikel 3 blijkt zeer duidelijk dat in de definitieve tekst alleen rekening is gehouden met toestand in enkele ontwikkelde Staten die de regels inzake dienstneming in hun strijdkrachten niet wensen aan te passen aan de moderne omstandigheden, hoewel kinderen krachtens de bescherming van hun fundamentele rechten geen wettelijke doelwit van een gewapende aanval, dus geen militair doelwit kunnen zijn. In de tekst is geen rekening gehouden met de daadwerkelijke inzet van het Protocol, te weten de uitwerking van regels die de mogelijkheid bieden de massale inzet van kinderen in de meest bloedige gewapende conflicten (vooral in Azië en Afrika) een halt toe te roepen.

24. Teneinde de essentie van de tekst te versterken, zal België op het tijdstip van de bekrachtiging van het Protocol een maximale verklaring afleggen waarin wordt gesteld dat met uitzondering van de militaire scholen die krachtens artikel 3, paragraaf 5, niet onder het toepassingsgebied van het Protocol ressorteren, ons land de vrijwillige dienstneming verbiedt van personen die de leeftijd van achttien jaar niet hebben bereikt.

3.1.4. Regels betreffende de gewapende groepen die geen deel uitmaken van de strijdkrachten (artikel 4)

25. Artikel 4 heeft betrekking op niet-internationale gewapende conflicten en bepaalt dat gewapende groepen die geen deel uitmaken van de nationale strijdkrachten personen die de leeftijd van achttien jaar niet hebben bereikt, niet mogen inlijven of tijdens vijandelijkheden inzetten. De Staten worden bovendien verzocht de mogelijke maatregelen te nemen om dergelijke handelingen te voorkomen, inzonderheid door dergelijke handelingen in hun strafrecht strafbaar te stellen.

26. Deze bepaling, samen gelezen met artikel 3, is een schending van een van de grondbeginselen van het recht inzake gewapende conflicten, dat ertoe strekt dezelfde regels op te leggen aan alle partijen betrokken in een conflict, dus ook aan niet-internationale gewapende conflicten.

Artikel 4, gecombineerd met artikel 3 en met regels inzake samenwerking in artikel 7, zou inzonderheid ertoe kunnen leiden dat in geval van illegale bezetting van een Staat, de strijdkrachten van de bezettende Staat worden bevoordeeld ten aanzien van de strijdkrachten van de bezette Staat, aangezien de bezetter jongeren van zestien tot achttien wettelijk op vrijwillige basis kan inlijven. Bovendien kan de bezetter aan de andere Staten die partij zijn, vragen de bezette

En quatrième lieu, les garanties envisagées pour le recrutement en dessous de 18 ans sont totalement inapplicables dans la plupart des États effectivement concernés par les conflits les plus meurtriers.

23. L'article 3 traduit parfaitement le fait que le texte final prend uniquement en considération la situation de quelques États développés qui ne désirent pas adapter les règles de recrutement de leur armée à des conditions modernes, tenant compte de la protection du droit fondamental des enfants à ne pas être légalement la cible d'une attaque armée, en tant qu'objectif militaire. Ce texte ne tient pas compte de l'enjeu réel du Protocole qui aurait dû être l'établissement de règles permettant d'arrêter l'utilisation massive des enfants dans les conflits armés les plus meurtriers (l'Afrique et l'Asie, pour l'essentiel).

24. C'est dans le but de renforcer la substance de ce texte que la Belgique formulera une déclaration maximale lors de la ratification du Protocole, précisant qu'hormis le cas des écoles militaires, placé en-dehors du champ d'application de celui-ci par le paragraphe 5 de l'article 3, la Belgique interdit le recrutement volontaire de personnes de moins de dix-huit ans.

3.1.4. Règles relatives aux forces armées non gouvernementales (article 4)

25. L'article 4 vise les situations de conflits armés non internationaux. Il prévoit que les forces armées non gouvernementales ne doivent pas recruter ou laisser participer des personnes de moins de dix-huit ans aux hostilités. En outre, il demande aux États de prendre les mesures possibles pour empêcher la commission de ces actes, notamment en les incriminant dans leur droit pénal.

26. Cette disposition, combinée à l'article 3, représente une violation d'un des principes de base du droit des conflits armés, qui consiste à imposer les mêmes règles à toutes les parties au conflit, y compris en cas de conflit armé n'ayant pas un caractère international.

L'article 4, combiné à l'article 3 et aux règles d'entraide subséquentes prévues à l'article 7, pourrait notamment avoir pour conséquence, en cas d'occupation illégale d'un État, de favoriser les forces gouvernementales d'occupation contre les forces occupées, puisque l'occupant pourra légalement recruter sur base volontaire des enfants de seize à dix-huit ans et pourra, d'autre part, demander aux autres États parties de poursuivre des autorités rebelles occu-

autoriteiten die in opstand komen en op dezelfde wijze personen inlijven in de strijdkrachten die in opstand komen, te vervolgen.

Het artikel bevat bovendien uitdrukkelijk de verplichting de handelingen bedoeld in het artikel strafbaar te stellen, hoewel een dergelijke verplichting niet bestaat ingeval de Staten hun eigen verplichtingen overtreden (artikelen 1 tot 3), gelet op de categorische weigering van bepaalde Staten zulks te doen.

Aangezien geen enkele bepaling verbiedt dat bij het Protocol voorbehoud wordt gemaakt, zal ons land een verklaring afleggen waarin het stelt de regels inzake internationale samenwerking bedoeld in artikel 7 van het Protocol niet toe te passen in de gevallen waarin zij zouden leiden tot discriminatie tussen strijdkrachten van een regering en gewapende groepen die geen deel uitmaken van een regering, zulks in strijd met het beginsel van het internationaal humanitair recht van gelijkheid tussen de partijen betrokken bij een conflict.

3.1.5 Vrijwaringsclausule (artikel 5)

27. Het gaat om een klassieke bepaling in het verdragsrecht, naar luid waarvan de bepalingen van het Protocol niet mogen worden uitgelegd als een belemmering voor de toepassing van de nationale wetgeving van een Staat die partij is, van internationale verdragen of van het internationaal humanitair recht dat gunstiger is voor de verwezenlijking en voor de bescherming van de rechten van het kind.

28. Deze vrijwaringsclausule biedt het voordeel dat de normvervaging veroorzaakt door sommige bepalingen van dit Protocol enigszins wordt gewerkt door middel van de verwijzing naar de hoogste graad van juridische bescherming die bestaat, zoals die voorkomt in de Belgische rechtsorde.

3.2. Bepalingen met betrekking tot de toepassing en de verspreiding van en het toezicht op de opgelegde normen (artikelen 6 tot 8)

3.2.1 Nationale maatregelen (artikel 6)

29. Krachtens de eerste paragraaf van artikel 6 moeten de Staten die partij zijn binnen het kader van hun bevoegdheden alle maatregelen (juridische, bestuurlijke en andere) nemen die vereist zijn met het oog op de daadwerkelijke toepassing en inachtneming van het Protocol.

30. Overeenkomstig de tweede paragraaf moeten de beginselen en bepalingen van het Protocol bekend worden gemaakt.

31. Naar luid van de laatste paragraaf moeten de Staten die partij zijn alle praktisch mogelijke maatregelen nemen opdat de personen die onder hun

pées, responsables du même type de recrutement opéré au profit des forces armées rebelles.

En outre, il contient une obligation explicite d'incrimination des actes visés par cet article alors que, à la suite du refus catégorique exprimé par plusieurs États, une telle obligation n'existe pas en cas de violation par les États de leurs propres obligations (articles 1 à 3).

Par conséquent, aucune disposition n'interdisant l'émission de réserves au texte du Protocole, la Belgique formulera une déclaration selon laquelle elle n'appliquera pas les règles de coopération internationale prévues à l'article 7 du Protocole dans les cas où l'application de celui-ci aboutirait à créer une discrimination entre forces gouvernementales et non gouvernementales en violation du principe de droit international humanitaire d'égalité des parties au conflit.

3.1.5. Clause de sauvegarde (article 5)

27. Il s'agit d'une disposition classique du droit des traités, en vertu de laquelle les dispositions du Protocole ne peuvent être interprétées comme empêchant l'application des dispositions de la législation interne d'un État partie, d'instrument internationaux et du droit international humanitaire plus propice à la réalisation et à la protection des droits de l'enfant.

28. Cette clause de sauvegarde a le mérite d'effacer le déclin normatif enregistré par certaines dispositions du présent Protocole par un renvoi au plus haut degré de protection juridique existant, tel qu'il existe dans l'ordre juridique belge.

3.2. Dispositions relatives à la mise en œuvre, à la diffusion et à la surveillance des normes édictées (articles 6 à 8)

3.2.1. Mesures nationales (article 6)

29. Le premier paragraphe de l'article 6 oblige les États parties à prendre, dans les limites de leurs compétences, toutes les mesures (d'ordre juridique, administratif et autres) nécessaires à l'application et au respect effectifs du Protocole.

30. Le second paragraphe prévoit une obligation de diffusion des principes et dispositions du Protocole.

31. Le dernier paragraphe requiert des États parties qu'ils prennent toutes les mesures possibles dans la pratique pour que les personnes relevant de

bevoegdheid ressorteren en in strijd met het Protocol zijn ingelijfd of ingezet tijdens vijandelijkheden, van hun militaire verplichtingen worden ontheven en, indien zulks vereist is, passende bijstand krijgen met het oog op hun herintegratie in de maatschappij en hun lichamelijk en geestelijk herstel.

3.2.2. *Internationale samenwerking (artikel 7)*

32. Dit artikel betreft de regels inzake internationale samenwerking met het oog op de toepassing van het Protocol, inzonderheid door middel van technische samenwerking en financiële bijstand.

33. Zoals *supra* gesteld bij de bespreking van artikel 4 van het Protocol, is België voornemens op het tijdstip van de bekrachtiging van het Protocol een verklaring af te leggen naar luid waarvan ons land deze regels inzake internationale samenwerking niet zal toepassen in de gevallen waarin zij zouden leiden tot discriminatie tussen de strijdkrachten van een regering en gewapende groepen die geen deel uitmaken van de strijdkrachten van een regering, zulks in strijd met het beginsel van internationaal humanitair recht van gelijkheid van de partijen betrokken bij een conflict.

3.2.3. *Rol van het Comité voor de Rechten van het Kind (artikel 8)*

34. Krachtens deze bepaling moeten de Staten die partij zijn verplicht verslag uitbrengen en kan het Comité, zodra het in het bezit is van het eerste verslag, te allen tijde nadere gegevens vragen.

Gelet op de zwakke normatieve bepalingen van het Protocol, is dit artikel van wezenlijk belang. Het is een van de belangrijkste verworvenheden van de tekst, want het biedt het Comité de mogelijkheid de bescherming van de rechten van het kind te stimuleren.

3.3. *Slotbepalingen (artikelen 9 tot 13)*

3.3.1. *Ondertekening, bekrachtiging en toetreding (artikel 9)*

35. Artikel 9 stelt het Protocol open voor ondertekening en bekrachtiging door alle Staten die partij zijn of het Verdrag van 1989 hebben ondertekend. België heeft het Protocol op 6 september 2000 ondertekend en moet het bekrachtigen om erdoor te worden gebonden.

36. De Verenigde Staten hebben de voorzitter van het onderhandelingsorgaan ervan overtuigd het Protocol voor toetreding open te stellen door alle Staten, zelfs door Staten die geen partij zijn bij het Verdrag,

leur compétence, enrôlées ou utilisées dans des hostilités en violation du Protocole, soient libérées des obligations militaires et, si nécessaire, se voient attribuer toute l'assistance appropriée en vue de leur réinsertion sociale et de leur réadaptation physique et psychologique.

3.2.2. *Coopération internationale (article 7)*

32. Cet article concerne les règles de coopération internationale pour l'application du Protocole, notamment par le biais de coopération technique et d'assistances financières.

33. Comme dit précédemment dans le cadre du commentaire de l'article 4 du Protocole, la Belgique formulera une déclaration, lors de la ratification du Protocole, selon laquelle elle n'appliquera pas ces règles de coopération internationale dans les cas où l'application de celles-ci aboutirait à créer une discrimination entre forces gouvernementales et non gouvernementales en violation du principe de droit international humanitaire d'égalité des parties au conflit.

3.2.3. *Rôle du Comité des droits de l'enfant (article 8)*

34. Cette disposition organise une obligation de rapportage dans le chef des États parties et permet au Comité, une fois saisi du premier rapport, de demander à tout moment des informations complémentaires.

Cet article devient essentiel vu la faiblesse des articles normatifs du Protocole. Il représente un des acquis majeur du texte, permettant au Comité de jouer son rôle d'aiguillon de la protection des droits de l'enfant.

3.3. *Clauses finales (articles 9 à 13)*

3.3.1. *Signature, ratification et adhésion (article 9)*

35. L'article 9 ouvre le Protocole à la signature et à la ratification de tout État partie ou signataire de la Convention de 1989. La Belgique ayant signé le Protocole à la date du 6 septembre 2000, elle devra procéder à la ratification du Protocole pour être liée par son texte.

36. Les États-Unis ont obtenu de la présidente de la négociation, bien qu'il n'y ait pas eu d'accord préalable du groupe *ad hoc* chargé de la négociation à ce sujet, que le Protocole soit ouvert à l'adhésion de tout

hoewel daartoe geen voorafgaand akkoord bestond in de groep *ad hoc* belast met de onderhandelingen over het Protocol. Bijgevolg konden de Verenigde Staten, samen met Somalië de enige Staat die geen partij is bij het Verdrag, partij worden bij het Protocol zonder onder druk te worden gezet om ook het Verdrag goed te keuren. België heeft terzake voorbehoud gemaakt bij het sluiten van de onderhandelingen in de werkgroep, in het bijzonder omdat het gaat om verdragen betreffende de bescherming van de rechten van de mens.

De werkgroep heeft zich evenwel niet tegen die handelwijze verzet en wel opdat de Verenigde Staten, die op internationaal vlak een uitermate belangrijke rol spelen, de toepassing van het Protocol actief zouden steunen.

Bijgevolg kan dit Facultatief Protocol worden gelijkgesteld met een autonoom verdrag.

3.3.2. Inwerkingtreding (artikel 10)

37. Krachtens het eerste lid van artikel 10 treedt het Protocol in werking drie maanden na de datum van neerlegging van de tiende akte van bekrachtiging of van toetreding.

38. In de tweede paragraaf is bepaald dat iedere Staat die na de inwerkingtreding van het Protocol de wens uit na dat tijdstip erdoor te worden gebonden, daadwerkelijk partij bij het Protocol wordt een maand na de neerlegging van zijn akte van bekrachtiging of van toetreding.

3.3.3. Opzegging (artikel 11)

39. Overeenkomstig artikel 11, eerste paragraaf, kan iedere Staat die partij is, het Protocol te allen tijde opzeggen door middel van een schriftelijke kennisgeving gericht aan de Secretaris-generaal van de Organisatie van de Verenigde Naties. Die opzegging gaat in een jaar na de datum waarop de Secretaris-generaal de kennisgeving heeft ontvangen. Indien de betrokken Staat op het tijdstip van het verstrijken van die termijn van een jaar evenwel betrokken is bij een gewapend conflict, wordt de opzegging van kracht na de beëindiging van dat conflict.

40. Luidens paragraaf 2 ontslaat de opzegging de betrokken Staat die partij is, niet van zijn verplichtingen met betrekking tot handelingen gesteld voor de datum waarop de opzegging van kracht wordt. De opzegging doet ook geenszins afbreuk aan de voortzetting van de behandeling van aangelegenheden die het Comité voor de rechten van de mens reeds behandelde voor die datum.

3.3.4. Wijziging (artikel 12)

41. Naar luid van artikel 12 kan iedere Staat die partij is, een wijziging voorstellen en indienen bij de

État, même non partie à la Convention. Ce qui permettait à cet État, un des deux États au monde avec la Somalie à ne pas être partie à la Convention, de devenir partie au Protocole, sans subir de pression pour devenir partie à la Convention. La Belgique a exprimé des réserves à cet égard lors de la conclusion de la session de négociation du groupe de travail, particulièrement parce qu'il s'agit de traités en matière de protection des droits de l'homme.

Toutefois, le groupe de travail ne s'est pas opposé à cette solution, dans le but d'obtenir que les États-Unis, acteur majeur sur la scène internationale, soutienne activement la mise en œuvre du Protocole.

Ce Protocole facultatif peut dès lors, en fait, être assimilé à un traité autonome.

3.3.2. Entrée en vigueur (article 10)

37. L'article 10 paragraphe premier stipule que le Protocole entrera en vigueur trois mois après la date de dépôt du dixième instrument de ratification ou d'adhésion.

38. Selon le deuxième paragraphe, une fois le Protocole entré en vigueur, tout État qui exprimera son consentement à être lié par le présent instrument après cette date deviendra effectivement partie au traité un mois après le dépôt par cet État de son instrument de ratification ou d'adhésion.

3.3.3. Dénonciation (article 11)

39. En vertu de l'article 11 paragraphe premier, tout État partie peut, à tout moment, dénoncer le Protocole par voie de notification écrite adressée au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies. Une dénonciation prend effet un an après la date de réception de sa notification par le Secrétaire général. Toutefois, si à l'expiration de ce délai d'un an, l'auteur de la dénonciation est engagé dans un conflit armé, celle-ci ne prendra pas effet avant la fin dudit conflit.

40. Le paragraphe 2 précise que cette dénonciation ne dégage pas l'État partie considéré de ses obligations pour les actes accomplis antérieurement à la date à laquelle ladite dénonciation prend effet. De même, la dénonciation ne compromet pas la poursuite de l'examen de toute question dont le Comité des droits de l'enfant serait saisi avant cette date.

3.3.4. Amendement (article 12)

41. Selon l'article 12, tout État partie peut proposer un amendement et en déposer le texte auprès du

Secretaris-generaal van de Verenigde Naties. De Secretaris-generaal roept een conferentie van Staten die partij zijn, samen om het voorstel te bestuderen en ter stemming te brengen als een derde van de Staten die partij zijn, binnen vier maanden een dergelijke conferentie verlangt.

Iedere wijziging aanvaard door de meerderheid van de aanwezige Staten die partij zijn, en hun stem uitbrengen, wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. De wijziging treedt in werking en aanzien van de Staten die partij zijn en het hebben aanvaard, als het is goedgekeurd door de Algemene Vergadering en aanvaard door een twee derde meerderheid van de Staten die partij zijn.

3.3.5. Gelijkelijk authentieke teksten en aanwijzing van de depositaris (artikel 13)

42. In artikel 13 is nader omschreven dat de oorspronkelijke tekst van het Protocol opgesteld in de zes officiële talen van de Verenigde Naties gelijkelijk authentiek is en wordt de Secretaris-generaal van de Organisatie van de Verenigde Naties aangewezen als depositaris van dit verdrag.

Dames en Heren, dit zijn de beschouwingen tot welke dit ontwerp van wet aanleiding geeft.

De minister van Buitenlandse Zaken,

Louis MICHEL

De minister van Landsverdediging,

André FLAHAUT

De minister van Justitie,

Marc VERWILGHEN

secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies. Une conférence des États parties destinée à l'examen de la proposition et à sa mise aux voix est convoquée par le Secrétaire général lorsque, dans les quatre mois, un tiers au moins des États parties se prononcent en faveur d'une telle conférence.

Tout amendement adopté par la majorité des États présents et votants à la conférence est soumis à l'approbation de l'Assemblée générale des Nations Unies. L'amendement entre en vigueur entre les États parties qui l'ont accepté lorsqu'il a été approuvé par l'Assemblée générale et accepté par une majorité des deux tiers des États parties.

3.3.5. Textes faisant foi et désignation du depositaire (article 13)

42. L'article 13 précise que les textes originaux du Protocole rédigés dans les six langues officielles des Nations Unies font également foi, et désigne le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies en tant que depositaire du présent instrument.

Telles étaient, Mesdames et Messieurs, les considérations qu'appelait le présent projet de loi d'assentiment.

Le ministre des Affaires Étrangères,

Louis MICHEL

Le ministre de la Défense nationale,

André FLAHAUT

Le ministre de la Justice,

Marc VERWILGHEN

WETSONTWERP

ALBERT II,

Koning der Belgen,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,
ONZE GROET.

Op de voordracht van Onze minister van Buitenlandse Zaken, van Onze minister van Landsverdediging en van Onze minister van Justitie,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ:

Onze minister van Buitenlandse Zaken, Onze minister van Landsverdediging en Onze minister van Justitie zijn ermee gelast het ontwerp van wet, waarvan de tekst hierna volgt, in Onze naam aan de Wetgevende Kamers voor te leggen en bij de Senaat in te dienen:

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

Het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake kinderen in gewapend conflict, aangenomen te New York op 25 mei 2000, zal volkomen gevolg hebben.

Gegeven te Brussel, 12 december 2001.

ALBERT

Van Koningswege:

De minister van Buitenlandse Zaken,

Louis MICHEL.

De minister van Landsverdediging,

André FLAHAUT.

De minister van Justitie,

Marc VERWILGHEN.

PROJET DE LOI

ALBERT II,

Roi des Belges,

À tous, présents et à venir,
SALUT.

Sur la proposition de Notre ministre des Affaires étrangères, de Notre ministre de la Défense nationale et de Notre ministre de la Justice,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS:

Notre ministre des Affaires étrangères, Notre ministre de la Défense nationale et Notre ministre de la Justice sont chargés de présenter, en Notre nom, aux Chambres législatives et de déposer au Sénat le projet de loi dont la teneur suit:

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

Le Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant, concernant l'implication d'enfants dans les conflits armés, adopté à New York le 25 mai 2000, sortira son plein et entier effet.

Donné à Bruxelles, le 12 décembre 2001.

ALBERT

Par le Roi:

Le ministre des Affaires étrangères,

Louis MICHEL.

Le ministre de la Défense nationale,

André FLAHAUT.

Le ministre de la Justice,

Marc VERWILGHEN.

(VERTALING)

FACULTATIEF PROTOCOL**inzake kinderen in gewapend conflict bij het Verdrag inzake de rechten van het kind**

De Staten die partij zijn bij dit Protocol,

AANGEMOEDIGD door de overweldigende steun voor het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, die wijst op de algemene wil te ijveren voor de bevordering en de bescherming van de rechten van het kind;

OPNIEUW BEVESTIGEND dat de rechten van het kind bijzondere bescherming vereisen en een oproep doend opdat de toestand van kinderen, zonder onderscheid, voortdurend wordt verbeterd en kinderen zich kunnen ontplooiën en ontwikkelen in vreedzame en veilige omstandigheden;

VERONTRUST door de schadelijke en verstrekende gevolgen van gewapende conflicten voor kinderen en de weerslag ervan op lange termijn voor het behoud van duurzame vrede, veiligheid en ontwikkeling;

VEROORDELEND het gegeven dat kinderen als doelwit worden gebruikt tijdens gewapende conflicten, alsmede dat plaatsen onder de bescherming van het internationaal recht rechtstreeks worden aangevallen, inzonderheid plaatsen waar zich over het algemeen veel kinderen bevinden, bijvoorbeeld scholen en ziekenhuizen;

AKTE NEMEND van de aanvaarding van het Statuut van het Internationaal Strafhof, naar luid waarvan dienstplicht of inlijving van kinderen onder de leeftijd van vijftien jaar in de strijdkrachten van een Staat of actieve deelname van kinderen aan vijandelijkheden, een oorlogsmisdad uitmaakt zowel in het kader van internationale als van niet-internationale gewapende conflicten;

OVERWEGEND bijgevolg dat het met het oog op de versterking van de rechten erkend in het Verdrag inzake de rechten van het kind noodzakelijk is kinderen beter te beschermen tegen betrokkenheid bij gewapende conflicten;

AANGEZIEN in artikel 1 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind is gesteld dat voor de toepassing van het Verdrag wordt verstaan onder een kind ieder mens jonger dan achttien jaar tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt;

ERVAN OVERTUIGD dat de goedkeuring van een Facultatief Protocol bij het Verdrag, waarin de minimumleeftijd wordt verhoogd voor eventuele inlijving in strijdkrachten en deelname aan vijandelijkheden daadwerkelijk zal bijdragen tot de tenuitvoerlegging van het beginsel dat het hoogste belang van het kind een hoofdbekommernis is in het kader van alle beslissingen aangaande kinderen;

AANGEZIEN tijdens de 26ste Internationale Conferentie van het Rode Kruis en van de Rode Halve Maan in december 1995 onder meer de aanbeveling is geformuleerd dat de partijen bij een conflict alle mogelijke maatregelen treffen om te voorkomen dat kinderen onder de leeftijd van 18 jaar aan de vijandelijkheden deelnemen;

VERHEUGD over de unanieme aanvaarding in juni 1999 van Verdrag nr. 182 van de Internationale Arbeidsorganisatie in ver-

PROTOCOLE FACULTATIF**à la Convention relative aux droits de l'enfant, concernant l'implication d'enfants dans les conflits armés**

Les États Parties au présent Protocole,

ENCOURAGÉS par l'appui considérable recueilli par la Convention relative aux droits de l'enfant, qui dénote une volonté générale d'œuvre pour la promotion et la protection des droits de l'enfant,

RÉAFFIRMANT que les droits des enfants doivent être spécialement protégés et demandant à ce que la situation des enfants, sans distinction, soit sans cesse améliorée et qu'ils puissent s'épanouir et être éduqués dans des conditions de paix et de sécurité,

TROUBLÉS par les effets préjudiciables et étendus des conflits armés sur les enfants et leurs répercussions à long terme sur le maintien d'une paix, d'une sécurité et d'un développement durables,

CONDAMNANT le fait que des enfants soient pris pour cible dans des situations de conflit armé ainsi que les attaques directes de lieux protégés par le droit international, notamment des endroits où se trouvent généralement de nombreux enfants, comme les écoles et les hôpitaux,

PRENANT ACTE de l'adoption du Statut de la Cour pénale internationale, qui inclut en particulier parmi les crimes de guerre, dans les conflits armés tant internationaux que non internationaux, le fait de procéder à la conscription ou à l'enrôlement d'enfants de moins de 15 ans dans les forces armées nationales ou de les faire participer activement à des hostilités,

CONSIDÉRANT par conséquent que, pour renforcer davantage les droits reconnus dans la Convention relative aux droits de l'enfant, il importe d'accroître la protection des enfants contre toute implication dans les conflits armés,

NOTANT que l'article premier de la Convention relative aux droits de l'enfant spécifie qu'au sens de ladite Convention, un enfant s'entend de tout être humain âgé de moins de 18 ans, sauf si la majorité est atteinte plus tôt en vertu de la législation qui lui est applicable,

CONVAINCUS que l'adoption d'un protocole facultatif se rapportant à la Convention, qui relèverait l'âge minimum de l'enrôlement éventuel dans les forces armées et de la participation aux hostilités, contribuera effectivement à la mise en œuvre du principe selon lequel l'intérêt supérieur de l'enfant doit être une considération primordiale dans toutes les décisions le concernant,

NOTANT que la vingt-sixième Conférence internationale de la Croix-Rouge et du Croissant-Rouge tenue en décembre 1995 a recommandé, notamment, que les parties à un conflit prennent toutes les mesures possibles pour éviter que des enfants de moins de 18 ans ne prennent part aux hostilités,

SE FÉLICITANT de l'adoption par consensus, en juin 1999, de la Convention No 182 (1999) de l'Organisation internationale du

band met het verbod op de ergste vormen van kinderarbeid en de onmiddellijke actie met het oog op de uitbanning ervan, naar luid waarvan gedwongen of verplichte inlijving van kinderen om hen in te zetten tijdens wapende conflicten verboden is;

MET GROTE BEZORGDEHEID veroordelend de inlijving, de opleiding en de inzet van kinderen tijdens vijandelijkheden, binnen en buiten de nationale grenzen, door gewapende groepen die geen deel uitmaken van de strijdkrachten van een Staat en erkennend de verantwoordelijkheid van diegenen die kinderen daartoe inlijven, opleiden en inzetten;

HERINNEREND aan de plicht van iedere partij bij een gewapend conflict om de bepalingen van het internationaal humanitair recht in acht te nemen;

ONDERSTREPEND dat dit protocol de doelstellingen en de beginselen neergelegd in het Handvest van de Verenigde Naties, inzonderheid in artikel 51, alsmede relevante normen van het humanitair recht onverlet laat;

REKENING ermee houdend dat voorwaarden van vrede en veiligheid gegrond op de volledige naleving van de doelstellingen en beginselen neergelegd in het Handvest van de Verenigde Naties en de inachtneming van de toepasselijke verdragen inzake de rechten van de mens van wezenlijk belang zijn om kinderen ten volle te beschermen, vooral tijdens gewapende conflicten en onder vreemde bezetting;

INDACHTIG de specifieke noden van kinderen die door hun economische of maatschappelijke toestand of omwille van hun geslacht bijzonder kwetsbaar zijn voor inlijving in of inzet tijdens vijandelijkheden, zulks in strijd met dit Protocol;

INDACHTIG ook de noodzaak rekening te houden met de economische, sociale en politieke omstandigheden die ten grondslag liggen aan de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten;

OVERTUIGD van de noodzaak de internationale samenwerking op te voeren met het oog op het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij van kinderen die slachtoffer zijn van gewapende conflicten;

DE DEELNAME AANMOEDIGEND van de gemeenschap en in het bijzonder van kinderen en kindslachtoffers met betrekking tot het verspreiden van informatie en educatieve programma's betreffende de toepassing van dit Protocol;

ZIJN OVEREENGEKOMEN ALS VOLGT:

Artikel 1

De Staten die partij zijn, nemen alle praktisch mogelijke maatregelen om te voorkomen dat de leden van hun strijdkrachten die de leeftijd van 18 jaar niet hebben bereikt rechtstreeks deelnemen aan vijandelijkheden.

Artikel 2

De Staten die partij zijn, stellen alles in het werk om te voorkomen dat personen die de leeftijd van 18 jaar niet hebben bereikt, verplicht worden ingelijfd in hun strijdkrachten.

Artikel 3

1. De Staten die partij zijn, verhogen de minimumleeftijd voor vrijwillige dienstneming in de nationale strijdkrachten in vergelij-

Travail concernant l'interdiction des pires formes de travail des enfants et l'action immédiate en vue de leur élimination, qui interdit l'enrôlement forcé ou obligatoire des enfants en vue de leur utilisation dans des conflits armés,

CONDAMNANT AVEC UNE PROFONDE INQUIÉTUDE l'enrôlement, l'entraînement et l'utilisation — en deçà et au-delà des frontières nationales — d'enfants dans les hostilités par des groupes armés distincts des forces armées d'un État, et reconnaissant la responsabilité des personnes qui recrutent, forment et utilisent des enfants à cet égard,

RAPPELANT l'obligation pour toute partie à un conflit armé de se conformer aux dispositions du droit international humanitaire,

SOULIGNANT que le présent Protocole est sans préjudice des buts et principes énoncés dans la Charte des Nations Unies, notamment à l'Article 51, et des normes pertinentes du droit humanitaire,

TENANT COMPTE du fait que les conditions de paix et de sécurité fondées sur le respect intégral des buts et principes de la Charte des Nations Unies et le respect des instruments relatifs aux droits de l'homme applicables sont essentiels à la pleine protection des enfants, en particulier pendant les conflits armés et sous une occupation étrangère,

CONSCIENTS des besoins particuliers des enfants qui, en raison de leur situation économique et sociale ou de leur sexe, sont particulièrement vulnérables à l'enrôlement ou à l'utilisation dans des hostilités en violation du présent Protocole,

CONSCIENTS également de la nécessité de prendre en considération les causes économiques, sociales et politiques profondes de la participation des enfants aux conflits armés,

CONVAINCUS de la nécessité de renforcer la coopération internationale pour assurer la réadaptation physique et psychosociale et la réinsertion sociale des enfants qui sont victimes de conflits armés,

ENCOURAGEANT la participation des communautés et, en particulier, des enfants et des enfants victimes, à la diffusion de l'information et aux programmes d'éducation concernant l'application du présent Protocole,

SONT CONVENUS DE CE QUI SUIT:

Article 1

Les États Parties prennent toutes les mesures possibles dans la pratique pour veiller à ce que les membres de leurs forces armées qui n'ont pas atteint l'âge de 18 ans ne participent pas directement aux hostilités.

Article 2

Les États Parties veillent à ce que les personnes n'ayant pas atteint l'âge de 18 ans ne fassent pas l'objet d'un enrôlement obligatoire dans leurs forces armées.

Article 3

1. Les États Parties relèvent en années l'âge minimum de l'engagement volontaire dans leurs forces armées nationales par

king met de leeftijd bedoeld in artikel 38, paragraaf 3, van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, rekening houdend met de beginselen neergelegd in dat artikel en erkennend dat personen die de leeftijd van 18 jaar niet hebben bereikt overeenkomstig het Verdrag bijzondere bescherming genieten.

2. Op het tijdstip van de bekrachtiging van of van de toetreding tot dit Protocol legt iedere Staat die partij is een bindende verklaring af waarin opgave is gedaan van de minimumleeftijd vanaf welke vrijwillige dienstneming in de nationale strijdkrachten wordt toegestaan en de voorzorgsmaatregelen uitgewerkt om te voorkomen dat die dienstneming gedwongen of afgedwongen is, nader zijn omschreven.

3. De Staten die partij zijn, en vrijwillig dienstneming in hun nationale strijdkrachten onder de leeftijd van 18 jaar toestaan, moeten voorzien in waarborgen die ertoe strekken ten minste te verzekeren dat:

- a) Die dienstneming daadwerkelijk vrijwillig is;
- b) Die dienstneming geschiedt met de instemming, met kennis van zaken, van de ouders of van de wettelijke vertegenwoordigers van de betrokken persoon;
- c) De personen die dienst hebben genomen ten volle zijn voorlicht over de taken die een dergelijke militaire dienst inhoudt; en
- d) Die personen een betrouwbaar bewijs leveren van hun leeftijd alvorens door de nationale strijdkrachten te worden aanvaard.

4. Iedere Staat die partij is, kan zijn verklaring te allen tijde versterken door middel van een kennisgeving ter zake gericht tot de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties die daarvan mededeling doet aan de andere Staten die partij zijn. Deze kennisgeving treedt in werking op de datum van ontvangst door de Secretaris-generaal.

5. De in paragraaf 1 van dit artikel bedoelde verplichting de minimumleeftijd voor vrijwillige dienstneming te verhogen, is niet van toepassing op de onderwijsinstellingen onder het beheer of onder het gezag van de strijdkrachten van de Staten die partij zijn, zulks overeenkomstig het bepaalde in de artikelen 28 en 29 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Artikel 4

1. Gewapende groepen die geen deel uitmaken van de strijdkrachten van een Staat mogen onder geen omstandigheden personen die de leeftijd van 18 niet hebben bereikt, inlijven of tijdens vijandelikheden inzetten.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle praktisch mogelijke maatregelen om de inlijving en het inzetten van die personen te voorkomen, inzonderheid door de goedkeuring van wettelijke maatregelen die ertoe strekken die praktijken te verbieden en te bestraffen.

3. De toepassing van dit artikel van het Protocol laat de rechtstoestand van de partijen bij een gewapend conflict onverlet.

Artikel 5

Geen enkele bepaling van dit Protocol kan worden uitgelegd als een belemmering voor de toepassing van de bepalingen van de wetgeving van een Staat die partij is, van internationale verdragen of van het internationaal humanitair recht die gunstiger zijn voor de verwezenlijking van de rechten van het kind.

rapport à celui fixé au paragraphe 3 de l'article 38 de la Convention relative aux droits de l'enfant, en tenant compte des principes inscrits dans ledit article et en reconnaissant qu'en vertu de la Convention, les personnes âgées de moins de 18 ans ont droit à une protection spéciale.

2. Chaque État Partie dépose, lors de la ratification du présent Protocole ou de l'adhésion à cet instrument, une déclaration contraignante indiquant l'âge minimum à partir duquel il autorise l'engagement volontaire dans ses forces armées nationales et décrivant les garanties qu'il a prévues pour veiller à ce que cet engagement ne soit pas contracté de force ou sous la contrainte.

3. Les États Parties qui autorisent l'engagement volontaire dans leurs forces armées nationales avant l'âge de 18 ans mettent en place des garanties assurant, au minimum, que:

- a) Cet engagement soit effectivement volontaire;
- b) Cet engagement ait lieu avec le consentement, en connaissance de cause, des parents ou gardiens légaux de l'intéressé;
- c) Les personnes engagées soient pleinement informées des devoirs qui s'attachent au service militaire national;
- d) Ces personnes fournissent une preuve fiable de leur âge avant d'être admises audit service.

4. Tout État Partie peut, à tout moment, renforcer sa déclaration par voie de notification à cet effet adressée au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, qui en informe tous les autres États Parties. Cette notification prend effet à la date à laquelle elle est reçue par le Secrétaire général.

5. L'obligation de relever l'âge minimum de l'engagement volontaire visée au paragraphe 1 du présent article ne s'applique pas aux établissements scolaires placés sous l'administration ou le contrôle des forces armées des États Parties, conformément aux articles 28 et 29 de la Convention relative aux droits de l'enfant.

Article 4

1. Les groupes armés qui sont distincts des forces armées d'un État ne devraient en aucune circonstance enrôler ni utiliser dans les hostilités des personnes âgées de moins de 18 ans.

2. Les États Parties prennent toutes les mesures possibles dans la pratique pour empêcher l'enrôlement et l'utilisation de ces personnes, notamment les mesures d'ordre juridique nécessaires pour interdire et sanctionner pénalement ces pratiques.

3. L'application du présent article du Protocole est sans effet sur le statut juridique de toute partie à un conflit armé.

Article 5

Aucune disposition du présent Protocole ne peut être interprétée comme empêchant l'application de dispositions de la législation d'un État Partie, d'instruments internationaux et du droit international humanitaire plus propices à la réalisation des droits de l'enfant.

Artikel 6

1. Iedere Staat die partij is, neemt alle juridische, bestuurlijke en andere maatregelen die vereist zijn om de daadwerkelijke toepassing en inachtneming van het bepaalde in dit Protocol in zijn rechtsgebied te verzekeren.

2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe de beginselen en de bepalingen van dit Protocol op passende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen.

3. De Staten die partij zijn nemen alle maatregelen die praktisch mogelijk zijn opdat de personen die onder hun bevoegdheid ressorteren en zijn ingelijfd of worden ingezet voor vijandelijkheden in strijd met dit Protocol worden gedemobiliseerd of op welke wijze dan ook van hun militaire verplichtingen worden ontheven. Indien zulks vereist is verlenen de Staten die partij zijn, aan deze personen iedere vorm van passende bijstand met het oog op hun lichamelijk en geestelijk herstel en hun herintegratie in de maatschappij.

Artikel 7

1. De Staten die partij zijn, werken samen met het oog op de toepassing van dit Protocol, inzonderheid ter voorkoming van activiteiten die strijdig zijn met het Protocol en met het oog op het herstel en de herintegratie in de maatschappij van de personen die het slachtoffer zijn van handelingen die strijdig zijn met dit Protocol, daaronder begrepen door middel van technische samenwerking en financiële bijstand. Voornoemde samenwerking en bijstand geschieden in overleg met de betrokken Staten die partij zijn en met de bevoegde internationale organisaties.

2. De Staten die partij zijn, en bij machte zijn om zulks te doen verlenen bijstand door middel van reeds bestaande multilaterale, bilaterale en andere programma's of, in voorkomend geval, in het kader van een fonds bestaande uit vrijwillige bijdragen dat is ingesteld overeenkomstig de regels bepaald door de Algemene Vergadering.

Artikel 8

1. Iedere Staat die partij is, richt uiterlijk twee jaar na de inwerkingtreding van het Protocol ten aanzien van de betrokken Staat, aan het Comité voor de Rechten van het Kind een verslag dat gedetailleerde informatie bevat over de door hem genomen maatregelen die uitvoering geven aan de bepalingen van dit Protocol, inzonderheid met betrekking tot deelneming en inlijving.

2. Na de overlegging van het uitvoerig verslag, vermeldt iedere Staat die partij is, in de verslagen die worden voorgelegd aan het Comité voor de Rechten van het Kind overeenkomstig artikel 44 van het Verdrag alle nadere gegevens die betrekking hebben op de toepassing van dit Protocol. De andere Staten die partij zijn bij het Protocol dienen om de vijf jaar een verslag in.

3. Het Comité van de Rechten van het Kind kan aan de Staten die partij zijn, verzoeken om nadere gegevens die verband houden met de toepassing van dit Protocol.

Artikel 9

1. Dit Protocol staat open voor ondertekening door iedere Staat die partij is bij het Verdrag of die het heeft ondertekend.

2. Dit Protocol moet worden bekrachtigd en staat open voor toetreding door iedere Staat. De akten van bekrachtiging of van

Article 6

1. Chaque État Partie prend toutes les mesures — d'ordre juridique, administratif et autre — voulues pour assurer l'application et le respect effectifs des dispositions du présent Protocole dans les limites de sa compétence.

2. Les États Parties s'engagent à faire largement connaître les principes et dispositions du présent Protocole, aux adultes comme aux enfants, à l'aide de moyens appropriés.

3. Les États Parties prennent toutes les mesures possibles dans la pratique pour veiller à ce que les personnes relevant de leur compétence qui sont enrôlées ou utilisées dans des hostilités en violation du présent Protocole soient démobilisées ou de quelque autre manière libérées des obligations militaires. Si nécessaire, les États Parties accordent à ces personnes toute l'assistance appropriée en vue de leur réadaptation physique et psychologique et de leur réinsertion sociale.

Article 7

1. Les États Parties coopèrent à l'application du présent Protocole, notamment pour la prévention de toute activité contraire à ce dernier et pour la réadaptation et la réinsertion sociale des personnes qui sont victimes d'actes contraires au présent Protocole, y compris par une coopération technique et une assistance financière. Cette assistance et cette coopération se feront en consultation avec les États Parties concernés et les organisations internationales compétentes.

2. Les États Parties qui sont en mesure de le faire fournissent cette assistance par l'entremise des programmes multilatéraux, bilatéraux ou autres déjà en place ou, le cas échéant, dans le cadre d'un fonds de contributions volontaires constitué conformément aux règles établies par l'Assemblée générale.

Article 8

1. Chaque État Partie présente, dans les deux années qui suivent l'entrée en vigueur du présent Protocole en ce qui le concerne, un rapport au Comité des droits de l'enfant contenant des renseignements détaillés sur les mesures qu'il a prises pour donner effet aux dispositions du présent Protocole, notamment celles concernant la participation et l'enrôlement.

2. Après la présentation du rapport détaillé, chaque État Partie inclut dans les rapports qu'il présente au Comité des droits de l'enfant conformément à l'article 44 de la Convention tout complément d'information concernant l'application du présent Protocole. Les autres États Parties au Protocole présentent un rapport tous les cinq ans.

3. Le Comité des droits de l'enfant peut demander aux États Parties un complément d'information concernant l'application du présent Protocole.

Article 9

1. Le présent Protocole est ouvert à la signature de tout État qui est Partie à la Convention ou qui l'a signée.

2. Le présent Protocole est soumis à la ratification et est ouvert à l'adhésion de tout État. Les instruments de ratification ou

toetreding worden neergelegd bij de Secretaris-generaal van de Organisatie van de Verenigde Naties.

3. De Secretaris-generaal van de Verenigde Naties doet in zijn hoedanigheid van depositaris van het Protocol aan alle Staten die partij zijn bij het Verdrag en aan alle Staten die het Verdrag hebben ondertekend, mededeling van de neerlegging van iedere verklaring geformuleerd overeenkomstig artikel 3.

Artikel 10

1. Dit Protocol treedt in werking drie maanden na de datum van neerlegging van de tiende akte van bekrachtiging of van toetreding.

2. Voor iedere Staat die dit Protocol bekrachtigt of ertoe toetreedt na de inwerkingtreding ervan, treedt het Protocol in werking een maand na de datum van de neerlegging door die Staat van zijn akte van bekrachtiging of van toetreding.

Artikel 11

1. Iedere Staat die partij is, kan het Protocol te allen tijde opzeggen door middel van een schriftelijke kennisgeving gericht aan de Secretaris-generaal van de Organisatie van de Verenigde Naties, die daarvan mededeling doet aan de andere Staten die partij zijn bij het Verdrag en aan alle Staten die het Verdrag hebben ondertekend. De opzegging wordt van kracht een jaar na de datum waarop de Secretaris-generaal de opzegging heeft ontvangen. Indien de Staat die het Protocol wenst op te zeggen bij het verstrijken van die termijn van een jaar betrokken is bij een gewapend conflict, wordt de opzegging evenwel slechts van kracht na de beëindiging van dat conflict.

2. Die terugtrekking leidt niet ertoe dat de Staat die partij is, wordt ontslagen van de verplichtingen krachtens Protocol met betrekking tot handelingen gesteld voor de datum waarop de opzegging van kracht wordt en doet generlei afbreuk aan de voortzetting van de behandeling van aangelegenheden die het Comité reeds in behandeling had voor de datum waarop de terugtrekking van kracht werd.

Artikel 12

1. Iedere Staat die partij is, kan een wijziging voorstellen en deze indienen bij de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties. De Secretaris-generaal deelt de voorgestelde wijziging vervolgens mede aan de Staten die partij zijn, met het verzoek hem te berichten of zij een conferentie van Staten die partij zijn verlangen, ten einde de voorstellen te bestuderen en in stemming te brengen. Indien, binnen vier maanden na de datum van deze mededeling, tenminste één derde van de Staten die partij zijn een dergelijke conferentie verlangt, roept de Secretaris-generaal de vergadering bijeen onder auspiciën van de Verenigde Naties. Iedere wijziging die door een meerderheid van de ter conferentie aanwezige Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen, wordt aangenomen, wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering.

2. Een wijziging die in overeenstemming met het eerste lid van dit artikel wordt aangenomen, treedt in werking wanneer zij is goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en aanvaard is door een twee derde meerderheid van de Staten die partij zijn.

3. Wanneer een wijziging in werking treedt, is zij bindend voor de Staten die partij zijn en die haar hebben aanvaard, terwijl de andere Staten die partij zijn gebonden zullen blijven door de bepalingen van dit Verdrag en door iedere voorgaande wijziging die zij hebben aanvaard.

d'adhésion sont déposés auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

3. Le Secrétaire général, en sa qualité de depositaire de la Convention et du Protocole, informe tous les États Parties à la Convention et tous les États qui ont signé la Convention du dépôt de chaque déclaration en vertu de l'article 3.

Article 10

1. Le présent Protocole entrera en vigueur trois mois après la date de dépôt du dixième instrument de ratification ou d'adhésion.

2. Pour chacun des États qui ratifieront le présent Protocole ou qui y adhéreront après son entrée en vigueur, ledit Protocole entrera en vigueur un mois après la date du dépôt par cet État de son instrument de ratification ou d'adhésion.

Article 11

1. Tout État Partie peut, à tout moment, dénoncer le présent Protocole par voie de notification écrite adressée au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, qui en informera les autres États Parties à la Convention et tous les États qui ont signé la Convention. La dénonciation prendra effet un an après la date à laquelle le Secrétaire général en aura reçu notification. Toutefois, si à l'expiration de ce délai d'un an, l'État Partie auteur de la dénonciation est engagé dans un conflit armé, celle-ci ne prendra pas effet avant la fin dudit conflit.

2. Cette dénonciation ne saurait dégager l'État Partie de ses obligations en vertu du présent Protocole à raison de tout acte accompli avant la date à laquelle la dénonciation prend effet, pas plus qu'elle ne compromet en quelque manière que ce soit la poursuite de l'examen de toute question dont le Comité serait saisi avant la date de prise d'effet de la dénonciation.

Article 12

1. Tout État Partie peut proposer un amendement et en déposer le texte auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies. Celui-ci communique alors la proposition d'amendement aux États Parties, en leur demandant de lui faire savoir s'ils sont favorables à la convocation d'une conférence des États Parties en vue de l'examen de la proposition et de sa mise aux voix. Si, dans les quatre mois qui suivent la date de cette communication, un tiers au moins des États Parties se prononcent en faveur de la convocation d'une telle conférence, le Secrétaire général convoque la Conférence sous les auspices de l'Organisation des Nations Unies. Tout amendement adopté par la majorité des États Parties présents et votants à la conférence est soumis à l'Assemblée générale pour approbation.

2. Tout amendement adopté conformément aux dispositions du paragraphe 1 du présent article entre en vigueur lorsqu'il a été approuvé par l'Assemblée générale des Nations Unies et accepté par une majorité des deux tiers des États Parties.

3. Lorsqu'un amendement entre en vigueur, il a force obligatoire pour les États Parties qui l'ont accepté, les autres États Parties demeurant liés par les dispositions du présent Protocole et par tous amendements antérieurs acceptés par eux.

Artikel 13

1. Dit Protocol, waarvan de Arabische, Chinese, Engelse, Franse, Russische en Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt neergelegd in het archief van de Organisatie van de Verenigde Naties.

2. De Secretaris-generaal van de Verenigde Naties doet voor gelijklopend gewaarmerkte afschriften van het Protocol toekomen aan alle Staten die partij zijn bij het Verdrag en aan alle Staten die het Verdrag hebben ondertekend.

Article 13

1. Le présent Protocole, dont les textes anglais, arabe, chinois, espagnol, français et russe font également foi, sera déposé aux archives de l'Organisation des Nations Unies.

2. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies fera parvenir une copie certifiée conforme du présent Protocole à tous les États Parties à la Convention et à tous les États qui ont signé la Convention.

**VOORONTWERP VAN WET VOOR ADVIES
VOORGELEGD AAN DE RAAD VAN STATE****AVANT-PROJET DE LOI SOUMIS
À L'AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT**

Voorontwerp van wet houdende instemming met het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake kinderen in gewapend conflict, aangenomen te New York op 25 mei 2000.

Avant-projet de loi portant assentiment au Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant, concernant l'implication d'enfants dans les conflits armés, adopté à New York le 25 mai 2000.

Artikel 1**Article 1er**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2**Art. 2**

Het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake kinderen in gewapend conflict, aangenomen te New York op 25 mei 2000, zal volkomen gevolg hebben.

Le Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant, concernant l'implication d'enfants dans les conflits armés, adopté à New York le 25 mai 2000, sortira son plein et entier effet.

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT

32.044/4

De Raad van State, afdeling wetgeving, vierde kamer, op 23 juli 2001 door de Vice-Eerste Minister en minister van Buitenlandse Zaken verzocht hem, binnen een termijn van ten hoogste een maand, van advies te dienen over een voorontwerp van wet «houdende instemming met het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, inzake kinderen in gewapend conflict, aangenomen te New York op 25 mei 2000», heeft op 28 november 2001 het volgende advies gegeven:

ONDERZOEK VAN HET ONTWERP

De authentieke tekst van het verdrag is opgesteld in verschillende talen, waaronder het Frans, maar niet in het Nederlands; bij de indiening van het wetsontwerp en de bekendmaking van de wet dient de Nederlandse tekst derhalve te worden voorafgegaan door de vermelding «vertaling». Wil die vertaling exact zijn, dan moet ze bovendien worden verbeterd door er uitdrukkelijk de correctie in aan te brengen waarvan sprake is in de brief van 15 juni 2001 van de Secretaris-generaal van de VN, te weten de vervanging van de verwijzing naar artikel 13 door een verwijzing naar artikel 3 in artikel 9 van het Protocol.

De kamer was samengesteld uit:

Mevrouw M.-L. WILLOT-THOMAS, voorzitter;

De heren P. LIÉNARDY en P. VANDERNOOT, staatsraden;

De heren F. DELPÉRÉE en B. GLANSDORFF, assessoren;

Mevrouw G. GIGOT, griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de heer J. REGNIER, eerste auditeur-afdelingshoofd. De nota van het Coördinatiebureau werd opgesteld en toegelicht door mevrouw V. FRANCK, adjunct-referendaris.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de heer H. P. LIÉNARDY.

De griffier,

G. GIGOT.

De voorzitter,

M.-L. WILLOT-THOMAS.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

32.044/4

Le Conseil d'État, section de législation, quatrième chambre, saisi par le Vice-Premier Ministre et ministre des Affaires étrangères, le 23 juillet 2001, d'une demande d'avis, dans un délai ne dépassant pas un mois, sur un avant-projet de loi «portant assentiment au Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant, concernant l'implication d'enfants dans les conflits armés, adopté à New York le 25 mai 2000», a donné le 28 novembre 2001 l'avis suivant:

EXAMEN DU PROJET

Le texte authentique de l'accord est rédigé en plusieurs langues dont le français, mais pas en néerlandais; lors du dépôt du projet de loi et de la publication de la loi, il y a dès lors lieu de faire précéder le texte néerlandais de la mention «traduction». En outre, pour être exacte, cette traduction devra intégrer de manière expresse la correction évoquée dans le courrier du 15 juin 2001 émanant du Secrétaire général de l'ONU, à savoir, au sein de l'article 9 du Protocole, le remplacement de la mention de l'article 13 par celle de l'article 3.

La chambre était composée de:

Mme M.-L. WILLOT-THOMAS, président;

MM. P. LIÉNARDY en P. VANDERNOOT, conseillers d'État;

MM. F. DELPÉRÉE et B. GLANSDORFF, assesseurs;

Mme G. GIGOT, greffier.

Le rapport a été présenté par M. J. REGNIER, premier auditeur chef de section. La note du Bureau de coordination a été rédigée et exposée par Mme V. FRANCK, référendaire adjoint.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise a été vérifiée sous le contrôle de M. M.-P. LIÉNARDY.

Le greffier,

G. GIGOT.

Le président,

M.-L. WILLOT-THOMAS.